

ת.ד 102 בני ברק
פקס: 03-5055919
9139191@gmail.com

זכר-מאמינים

גליון שבו עי מבית 'בני אמונים'

פרשת האזינו תשפ"ד שנה י | גליון מס' 501

בני אמונים

בני תפלה בפרשה

פרתחו שעדים

דבר מוסד ונשיא 'בני אמונים'

האזינו וזאת הברכה

בפתח שירת האזינו (לב ג) אומר משה לישראל: "כי שם ה' אקרא הבו גדל לאלקינו", ודרשו חכמים שפך אמר: "בשעה שאני מזכיר שמו של הקדוש ברוך הוא בברכה - אתם הבו גדל בעניית אמן" (יומא לז א, ע"פ רש"י ברכות כא א ד"ה כי שם).

חשבתי להוסיף ולומר שאף שם הפרשה "האזינו" מרמז לחובת עניית אמן, ובכך מורה הכתוב: "האזינו" לכל ברכה וברכה וענו אחריה אמן פהלכה. אף את סמיכות הפרשות "האזינו וזאת הברכה" נתן לרש בדרך זו; כפי שראינו לברכה ותענו אחריה אמן, תהיה אותה ברכה "וזאת הברכה" - בה"א הידיעה, וכדברי הזוהר (עקב רעא א) שרק ברכה שענו אחריה אמן היא ברכה משלמת.

עוד יש להוסיף ולפרש כי סמיכות הפרשות "האזינו וזאת הברכה" מרמזת, כי מי שמתנער מפח ההרגל ומאזין בשמיעת לב לכל הברכות הנאמרות סביבו, וזכה ל"זאת הברכה" - "הברכה" - בה"א הידיעה, הלא היא הברכה שאליה נושאים אנו נפשנו בימים אלו ובכל עת, לזכות "לשנה טובה ומתוקה". שיהי הכלל מכירים בהבטחות הרבות ובבטחות המיוחדות שהבטחו במקורותינו למקפידים על מצות עניית אמן.

המדרש אומר (שהש"ר ה ב): "אמר הקדוש ברוך הוא לישראל: 'בני, פתחו לי פתח אהרן... כחדה של מחט ואני פותח לכם פתח שיהי עגלות וקרוניות נכנסות בו'". שמעתי פעם כי דברי המדרש מכונים על שערי הברכה הנפתחים בזכות עניית אמן; הקדוש ברוך הוא מבקש מאתנו דבר קל וקטן - "כחדה של מחט" - להקפיד על עניית אמן פהלכה, ותמורת זאת הוא פותח לנו בפרום שערים עצומים של ברכה וטובה שאין קץ לערפם.

אמן משוגלה לחתימה על המכתב. כשם שהחתימה מעניקה להמכתב תקף, כך עניית אמן מעניקה תקף וקיום לברכה. נקבל על עצמנו לחתום כל ברכה בעניית אמן, ובזכות זה ישמע ה' לשועתנו בתפלת ועילה: "אבינו מלכנו, חתמנו לחיים טובים", אמן ואמן.

בברכת גמר חתימה טובה,

שבת שלום,

278 213 מחולקת

בשמים מאזינים לתפלה המברך בקול

"האזינו השמים ואדברה ותשמע הארץ אמרי פי" (לב א)

אמר האדמו"ר רבי יחאל יהושע מביאלה:

כפסוק זה נרמז כי בשכר אמירת הברכות בקול זוכה האדם שתשמע תפלתו; "האזינו השמים" לתפלתו, בעבור "ותשמע הארץ אמרי פי" - ששומעים בארץ את ברכות פי. שכן מלבד שהקול מעורר את הפונה, באמירת הברכות בקול מזכה המברך את השומעים בעניית אמן. אף ראשי התבות: "ותשמע הארץ אמרי פי", העולים בגימטריה תשעים ושנים, כגימטריה של "אמן" עם הפולל, מרמזות לכך (חלקת יהושע).

האמונה קשורה בעניית אמן

"ויאמר אסתירה פני מהם אראה מה אחריתם כי דור תהפכת המה בנים לא אמן בם", הם קנאוני בלא אל כעסוני בהבליהם" (לב כ-כא).

על פסוק זה, בו מפרש משה רבנו את הסבה לכך שהקדוש ברוך הוא יסתיר פניו מעמו, דבר שיביא לחרבן הארץ ולגלות ישראל, דורשים חז"ל (ספרי האזינו פסקא ש): "אל תהי קורא לא אמן בם אלא: לא אמן בם" - שלא היו רוצים לענות אמן אחר הנביאים, בשעה שהיו מברכים אותם".

רבי אליהו הפהו מאזמיר מפרש כי אף הפסוק הבא ממשיך ומפרש את גדל החטא הכרוך בהמנעות מעניית אמן: בכך שהם "כעסוני בהבליהם" - שלא ענו אמן בהבלי פיהם, "הם קנאוני בלא אל" נחשב להם כאלו כפרו בי. שלפי שאמן היא בגימטריה של שני שמות הקדוש - הו"ה ואדנות, ובענייתה אנו מתחדים שני שמות אלו, לכך אי ענייתה נחשבת ככפירה (מנחת אליהו פרק לב).

עניית אמן -

תנאי לתחית המיתים

"ראו עתה כי אני אני הוא ואין אלהים עמדי אני אמית ואחיה מחצתי ואני ארפא ואין מדי מציל" (לב ט)

האותיות השניות במלים "אני אמית ואחיה" הן 'אמן'. רבי יוסף ג'יג מחכמי תוניס למד מקף רמז למבאר בזוהר הק' (נילו רפו א) שמי שאינו נזהר בעניית אמן אינו קם לתחית המתים (הגש"פ פי המדבר נשמת ד"ה מחיה מתים).

התפלה פועלת בדרך הטבע

"וידבר ה' אל משה בעצם היום הזה לאמר; עלה אל הר העברים הזה הר נבו אשר בארץ מואב אשר על פני ירחו" (לב מח-מט)

רש"י (ע"פ ספרי שלו) מפרש שלפי שהיו ישראל אומרים: "אדם שהוציאנו ממצרים וקדע לנו את הים והוריד לנו את הפן והגזי לנו את השליו והעלה לנו את הבאר ונתן לנו את התורה, אין אנו מניחים אותו [למות]", לכך הורה הקדוש ברוך הוא למשה "עלה אל הר העברים" בעצם היום הזה - בעצמו של יום ולעיני כל, וכך הראה לישראל שאין בידם לשנות את גזרת הבורא.

המתבונן יתמה: וכי מה היה בידם של ישראל לעשות כדי לעכב את הסתלקותו של משה, עד שהיה הקדוש ברוך הוא צריך להראותם שאין בידם לשנות את גזרת הבורא, וכי היה בידם להמשיך ולהפיח בו רוח חיים?

מבאר החידושי הרי"מ:

בני ישראל הסתמכו על כח התפלה. הם היו בטוחים שאם יתעצמו וירבו בתפלה, יעתר להם הקדוש ברוך הוא ויבטל את הגזרה שנגזרה על משה, ולכך הצרף הקדוש ברוך הוא להראותם שגזרה זו לא תתבטל, ואפלו אם עם ישראל פלו יתפלל על כך (שיח שרפי קדש ח"א אות תצג)

רבי חיים שמואלביץ מוסיף ומחדד שמקף שמבאר בכתוב שהראה הקדוש ברוך הוא גבורתו בכך שתפלת ישראל לא תועיל, מוכח שלתפלה יש כח טבעי לבטל גזרות רעות, עד שהצרף הקדוש ברוך הוא להראות גבורתו כנגד הטבע בכך שלא קבלה (משלח רבי אליהו ברוך).

אברהם אבינו משלים למנוין

שכבר אכל, ומשכך נגש החזן מיד לאמירת 'כל נדר'.

לארץ כל היום הקדוש, עד לסיום תפלת נעילה, לא עזב הזקן את בית הכנסת, הוא התפלל עם המתפללים את כל תפלות היום הקדוש בהתעוררות מיוחדת, עד לסיום תפלת הנעילה ולחתימת היום הקדוש.

המתפללים, שהגישו כי איש גדול מתפלל עמו, כונו לבס ביתר שאת וכבדו את האיש בכל דרך שיכלו. במוצאי היום הקדוש, לאחר אמירת ההבדלה, החלו המתפללים להתדון ביניהם מי יזכה לארח את האורח הדגול על שלחנו לסעודת מוצאי היום הקדוש, אותה סעודה מיוחדת שנהגו בקהלות ישראל לערב במוצאי יום הכפורים כזכר לסעודה שהיה עושה הפה הגדול במוצאי יום הכפורים לאוהביו ולכל ישראל בצאתו מבית קדשי הקדשים בלי פגע (ראה משנה יומא פ"ו מ"ד).

כיון שכלם חפצו לזכות בזכות הגדולה, ערכו המתפללים ביניהם גורל מי יזכה בכך, וכאשר לבסוף נפל הפור על החזן, כלם הסכימו שבדיו זכה. החזן היה מפרסם כאיש קדוש שבהחלט היה ראוי לכבוד הגדול.

יצא החזן מבית הכנסת שמח ומאשר כשאליו מתלווה בשתיקה אורחו הדגול. השנים צעדו יחדיו כבדת דרך, אלא שעם הגיעם לביתו של החזן, כאשר בקש החזן לכבד את אורחו להכנס ראשון לבית, הפתע החזן לגלות כי הוא צועד לבדו, אחר שאורחו הדגול נעלם ואיננו.

מהר החזן לחפש את אורחו הנעלם. הוא חפש בחצר ובסביבותיה ולא מצא, יצא אל הרחוב השקט ותר בעיניו אחריו, אולם האיש נעלם ואיננו. לא לארץ זמן היה הדבר לתעלומה, שכן עוד באותו לילה, בעוד החזן נס את שנתו, התגלה אליו הזקן בחלום ונלה לו כי היה לא אחר מאברהם אבינו עליו השלום, אשר מתוך שחס על בניו, חסידי חברון שהתיסרו בצערם לבל יתפללו ביחידות, בקש רשות משמים להשלים להם למנוין.

הדבר היה לפלא עצום ולחזק גדול עבור קהלת מתישבי חברון, אשר כדברי בעל 'עמק המלך', 'שמחו שמחה גדולה גדולה וברכו את ה' הגדול כי הפליא לעשות'.

המבקר כיום בבית הכנסת 'אברהם אבינו' המתחדש, יוכל למצא את הספור כלו חרוט על לוח מהדר התלוי על כתל בית הכנסת, כפי שהוא מופיע בספרו של רבי נפתלי הרץ בכרך, 'עמק המלך'.

עמק המלך [לרנ"ה בכרך, אקסטרזם ת"ח] הקדמה ג פרק י

האלקי מהר" סרוג - מתלמידי האר" הקדוש - בספרו 'עמק המלך'.

הספור התרחש בראשית ימי ההתיישבות היהודית המחודשת בחברון, בתקופת תחלת שלטון האימפריה העותמאנית בארץ ישראל. שנים לפני כן נפסקה ההתיישבות היהודית בחברון למשך תקופת מה, לאחר הטבח שהתרחש ביהודי חברון בתקופת שקיעת שלטון הממלוכים בארץ הקדש על ידי חילי האימפריה העותמאנית הכובשת, טבח שלאחריו נפוצו שרידי הקהילה היהודית העתיקה לכל קצוות הארץ.

כעשרים שנה לאחר הטבח החלו להתיישב בעיר הקדש חברון מתי מעט יהודים חסידים וקדושי עליון. כיון שבתחלת התיישבותם הם לא מנו מנון, היו נקראים מדי שבת בשבתו כמה יהודים מהכפרים הסמוכים לשבות בעיר חברון בכל שבת ומועד כדי להשלים מנון ליהודים המתישבים.

היה זה באחת מהשנים הראשונות להתיישבות החדשה. בערב יום פפור התאספו בבית הכנסת תשעה מתפללים מצדיקי חברון והמתינו בכליון עינים לבני הכפרים, אך הללו בוששו מלהגיע. כמדי שבת ומועד נקראו מראש כמה יהודים מתושבי כפרי הסביבה להשלים להם מנון, אולם הפעם, מסבה לא ידועה, הם בוששו כאמור מלהגיע, וכפי הנראה העדיפו להתפלל בירושלים עיר הקדש.

השמש כבר נטתה מערבה, ומעיניהם של צדיקי חברון החלו לזלג דמעות אשר עד מהרה הפכו לככי סוער. הצדיקים נחרדו למחשבה שיאלצו להתפלל את תפלות היום הקדוש בלא מנון, והתפללו בכל לבם לפני ה' שישלח להם

כל מי שזכה לבקר בעיר האבות, עיר הקדש חברון, בודאי לא החמיץ בקורב בית הכנסת הגדול וההיסטורי הקים בה זה מאות שנים ונקרא בשם 'בית הכנסת אברהם אבינו'. בית כנסת זה, הקים ופועל עד עצם היום הזה, נבנה לפני יותר מחמש מאות שנה על ידי ראשוני מתישבי חברון שהיו מגולי

דלת בית הכנסת נפתחה, ובעדה נכנס יהודי מבגר ובלתי מפר, בעל תאר פנים הדור עד למאד ומראה נורא הוד. האיש נכנס בלאט לבית הכנסת וברך את המתפללים במאור פנים, מאן דהוא הציע לו דבר מאכל לסעודה מפסקת, אך האיש הודה לו וטען שכבר אכל, ומשכך נגש החזן מיד לאמירת 'כל נדר'.

בית הכנסת 'אברהם אבינו' בחברון

ספרד, בראשות רבם ומנהיגם רבי מלפאל אשכנזי. בפרעות תרפ"ט נהרס בית הכנסת, וערביי חברון האורזים שכנו בין חרבותיו דיר עזים ועשו כל מאמץ לבאותו.

במשך עשרות שנים עמד בית הכנסת הקדוש בחרבנו, עד שהתגלו הריסותיו לפני כחמשים שנה. עם חידוש הישוב היהודי בחברון, פעלו המתישבים לבנותו מחדש, ומאז הוא קים ופועל עד עצם היום הזה.

בית כנסת זה זכה לשמו המיוחד בשל ספור שמימי ומפלא שהתרחש בו ביום הכפורים, ספור שהתגלה ופרסם על ידי המקבל רבי נפתלי הרץ בכרך, תלמידו של המקבל

תשובה שלמה בזכות עניית אמן

את הכתוב (הושע יד ב): "שובה ישראל עד ה' אלוקיך כי כשלת בעונך", דרש בעל 'שומר אמונים' כף: "שובה" ראשי תבות "ברוך הוא וברוך שמו". "ישראל" ראשי תבות: "לענות אמן, יהא שמה רבא". ומרמז הנביא שעל ידי הקפדה על עניית אמן, ברוך הוא וברוך שמו, ויהא שמה רבא, "תמשיך עליך אור גדול שתוכל להגיע בתשובתך 'עד ה' אלוקיך'".

על כף אף קורא הנביא (הושע יד ג): "קחו עמכם דברים ושובו אל ה'". "קחו עמכם" באוצרותיכם "דברים" שבקדשה, שבכף שתקפידו לאמרם בקול ובכונה, יפתחו בפניכם שערי תשובה ושובו אל ה'".

הרבי בעל 'שומר אמונים' מוסיף וכותב בענין דברים מרטיטי לב: "אם יהא נזהר בכל פרטי בחינת אמן ושל יהא שמה רבא המובא בזה המאמר [מאמר 'פתחו שערים' בספר 'שומר אמונים'], אז בלי ספק שיהיה לו תקון הנפש ביתר שאת, יותר מכמה אלפים תעניתים בלי שעור. ויתקשר נפשו בשורש העליון, ומסיר החלודין והפסלות מנפשו, רוחו ונשמתו" ('שומר אמונים', מאמר 'פתחו שערים' פרק יד).

אמן – התחלת התשובה

דרש ראש הישיבה רבי אהרן קוטלר:

התחלת התשובה צריכה להיות דוקא בפעולות הטובות שאנו כבר עושים - בכף שנקפיד לעשותן כהגון. דבר זה אפשרי בשמירת לב מעטה, ובפרט בדברים שאדם דש בעקביו ומזלזל בהם, אף שהם חמורים מאד, לדגמה בעניית אמן: הרי כמה הלכות נשנו בזה, והכל יודעים עד כמה החמירו חז"ל (בברכות מז א) באפן מבהיל בעניית אמן שלא כהגון, ואפשר להבין מזה עד כמה חמור חטאו של מי שמבטל עניית אמן לגמרי ('משנת רבי אהרן' מאמרים ח"ב עמ' פ).

עניית אמן שהחזירה בתשובה

המשפיע המפרסם, רבי אליהו ראטה, נאמן ביתו של האדמו"ר רבי שלמה מאוהיל, היה מרבה לזרז ולעורר את שומעיו על חשיבות אמירת ברכות הנהגין בקול. באחת משיחותיו ספר על יהודי שחזר בתשובה מכח הנהגה זו:

היתה לו לרבי אליהו קביעות להפגס בכל יום לקיוסק ששכן בקרבת ביתו, לשתות כוס משקה ולברך "שהכל" בקול רם באזני המוכר, יהודי הרחוק מתורה ומצוות. לאחר זמן מה שנהג כן, ערף המוכר חשבון בנפשו: אם יהודי כה חשוב מגיע לכאן בכל יום ומברך בקול, אין זה מן הראוי לעמד כנגדו בגלוי ראש ולא לענות אמן. הוא השיג לעצמו כפה, ומאז בכל פעם שברך לפניו רבי אליהו, כפה את ראשו וענה אחריו אמן. הנהגה זו השפיעה מאד על נפשו, ולא עברו ימים רבים עד ששב בתשובה שלמה. הרי לנו, סיים רבי אליהו, שעל ידי אמירת ברכה בקול נתן לשונות ליהודי את כל מהלך חייו ולקרבו להשם יתברך (איש חסיד היה' תולדות רבי אליהו ראטה) [עמ' רל].

'תשובה גדולה' על אי עניית אמן

אחד המכשולים העומדים בפני המבקש לשוב בתשובה הוא התמקדותו הטבעית בחטאים הנראים בעיניו משמעותיים, תוך כדי התעלמות מחטאים שבעיניו הם נראים כקלים (ראה רמב"ם, תשובה ד ד). דגמה לדבר הוא חטא הזלזול במצות עניית אמן, הנתפס בעיני רבים כחטא קל. המקבל האלקי רבי מאיר הכהן פפירש כותב כי דוקא על עוון זה יש לעשות "תשובה גדולה", ואלו דבריו:

"צריך תשובה גדולה למי שאינו עונה אמן - ואף שרק פעם אחת לא ענה - דהינו כששמע איזה ברכה אפלו על פרי, או שמברך חברו על איזה מצוה, ומכל שכן בתפלת הש"ץ... ובדודי 'אשמנו' שבכל יום יוריד דמעות על אותן אמונים שלא ענה" ('אור הישר' ז יח-ט).

דורשי רשומות הביאו רמז לחיוב לשוב בתשובה על זלזול בעניית אמן, מכף שראשי תבות של המלים הפותחות את ברכת התשובה בתפלת שמונה עשרה - "סלח לנו אבינו" - הן בגימטריה 'אמן'.

אמן פותחת שערי תשובה

אמרו חכמים (שבת קיט ב): "כל העונה אמן בכל כחו פותחים לו שערי גן עדן". רבי שלמה מקרלין פרש שלכך נקטו חכמים לשון הווה - "פותחים", לפי ש"שערי גן עדן" הם שערי תשובה, ולמדונו חכמים שבשכר עניית אמן בכל כחו פותחים לו לאדם פתח של תשובה, "וטועם בעולם הזה תענוג גן עדן ועולם הבא" ('בית אהרן' בראשית והגש"פ ד"ה 'הא לחמא עניא', לראש השנה ד"ה כתיב וישוב).

הבאר משה' מאוזרוב מבאר שלכך כונו חכמים (זהר ח"ב מג ב) בדורשם את הכתוב (תהלים כז ד): "לחזות בנעם ה'" - "זו תשובה ועלמא דאתי [ועולם הבא]", כלומר שתשובה מביאה את האדם לחיות חיי עולם הבא בעולם הזה. משום כך אף אמרו חכמים (אבות ד רי): "יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מפל חיי העולם הבא", שכן על ידי תשובה ומעשים טובים זוכים לבחינה של חיי העולם הבא בעולם הזה, ובחינה זו אף נעלה יותר מחיי העולם הבא ('באר משה' בראשית עמ' קלה).

אמן – הדרך לחזור בתשובה

דרש רבי שלמה זלמן ארנגר, רבה של שאמלוי:

בגמרא (יומא פו ב) מבאר שתשובתו של האדם תשלם רק לאחר שיזדמן לפניו אותו החטא שחטא בו, באותו מקום ובאותו זמן שחטא, וכאשר אז יתגבר ולא יחטא יוכיח כי תשובתו אמיתית. על פי זאת יש לומר, כי אדם החפץ לשוב בתשובה שלמה עליו לקיים מצוות אף באותה תכונה שבה חטא, שאף זו בחינה של אותו החטא שחטא בו.

לאור זאת יש לומר שמי שעבר עברה בפרהסייה מתוך עזות פנים, תקנתו תהיה בכך שמדה כנגד מדה יתפלל ויענה אמן בקול בבית הכנסת, מתוך 'עזות דקדשה', מבלי להתבייש מפני המלעיגים עליו. אם כך יעשה, הרי זו הוכחה ששב בתשובה שלמה.

לזאת אף רמז הכתוב באמרו (הושע יד ג): "קחו עמכם דברים ושובו אל ה'"; קחו עמכם - אל מחוזות הקדשה - את התכונות שבאמצעותן חטאתם, וכך תהיה תשובתכם שלמה ומקבלת (דרשות לחם שלמה' לשבת שובה).

ממחשבה למעשה. קבלנו על עצמנו להרבות בעניית אמן; בבית ברננו כל ברכה בקול וענינו אמן איש אחר ברכת זולתו, ובבית הכנסת הייתי שומע ברכות השחר מפמה אנשים, ואף בני ביתי עשו השתדלות גדולה בענין.

ידידי, שראו את השתדלותי בעניית אמן, עזרו וסיעו לי בקיום קבלתי, הם ברכו את ברכותיהם בפני, ומעצם השתתפותם עמי קבלתי חזק רב.

בסיעתא דשמיא, אחת עשרה שנים מנשואינו, ואחד עשר חדשים לאחר שהתחלתי להתחזק במצות עניית אמן, זכינו לחבק תאומים למזל טוב, בן ובת בריאים ושלמים, כה יתן ה' וכה יוסיף.

במעמד המרגש של ברית המילה, לאחר שתארתי את השתלשלות הדברים, הסמיק אחד מהמסבים לדברי את דברי הרמב"ן הנודעים בפרשת וירא, על הפסוק (בראשית יח ג): "למה זה צחקה שרה האף אמנם אלד ואני זקנת", שם (פס' טו) מבאר הרמב"ן שטענת הקדוש ברוך הוא על שרה היתה, שהיה עליה לומר "אמן כן יעשה ה'", על דברי המלאך (פס' י): "שוב אשוב אליך כעת חיה והגה בן לשרה אשתך". הרי שגם כאן מזכר בתורה ענין עניית אמן לגבי פקידה.

העלייתי על גבי הכתב דברים אלו, לומר שאיני כפוי טובה לגומל חסדים טובים שגמלני כל טוב, ולמען דעת גדל מעלת עניית אמן.

בברכת גמר חתימה טובה,
ברב כבוד,
י. ג. - חיפה

נתן לשלח מכתבים לפקס שמספרו 08-9746102
או לכתבת המייל: 9139191@gmail.com

לכבוד מערכת 'וכל מאמינים', ברכת ה' עליכם, על פעולותיכם להפיץ ולהשריש את חשיבות מצות עניית אמן.

רציתי לשתפכם בישועה גדולה שאנינו לה בזכות התחזקותנו בעניית אמן: היה זה לאחר ששנים ארכות עברו מחתנתנו ועדין לא זכינו להפקד בזרע של קימא. בשנים אלו פקדנו את חזריהם של טובי הרופאים, ולצערנו נחלנו אכזבות רבות.

באחת השבתות שבתנו בבני ברק לרגל שמחה משפחתית. השתתפות בשמחות במצבנו לא באה לנו בקלות, אבל נהגנו לשאת את צערנו בלבנו ולהשתתף בכל השמחות. הדירה שבה התארחנו היתה סמוכה לבית מדרשו של כ"ק אדמו"ר ממוז'יץ שליט"א, ובשבת אחר הצהריים נכנסתי ללמד שם. על השלחן היה מנח הספר הקדוש 'דברי ישראל', ופתחתיו לעין בו. בהשגחה פרטית נפתח הספר בפרשת תולדות, וראיתי שם וארט שתפס אותי, והראה לי את הדרך לישועה. על הפסוק (בראשית כה כא): "ויעתר לה' לנכח אשתו כי עקרה הוא ויעתר לו ה' ותהר רבקה אשתו", מפרש רש"י: "זה עומד בזוית זו ומתפלל, וזו עומדת בזוית זו ומתפללת".

וכתוב על כף ב'דברי ישראל' בזה הלשון: "יש לומר שבאמת רבקה לא התפללה, רק עמדה ושמעה תפלתו של יצחק, וענתה אמן, והינו פנוצע אמרם ז"ל (ברכות נג ב): 'גדול העונה אמן יותר מן המברך...' והענין הזה מרמז בפסוק... שכפאשר תדקדק, הנה הראשי תבות: 'אשתו' פי עקרה' עולה בגימטריה אמן, והינו שיצחק היה עומד ומתפלל והיא עומדת נכחו וענתה אמן כן יעשה ה'".

בראותי זאת התעוררתי מאד ואמרתי בלבי שהנה סימן שלחו לי מן השמים שבזכות ההתחזקות בעניית אמן נזכה אף אנחנו להפקד. שהרי לא לחנם נרמזה עניית אמן דוקא בענין פקידת רבקה, ולא לחנם כתב ה'דברי ישראל' את דבריו בענין זה.

מעלת עניית אמן במשנת בעל ההלואה

שיערי גן עדן

ברכה הנאמרת במלואה

להלן מאמר קצר מתוך ספר הזהר (פר' עקב רעיא מהימנא רעא א) עם פרוש הסלם:
לשון הזהר: "כד סלקין אנון ברכאן מתתא, לית פתחא ופתחא לעלא, ולית ממונא לעלא, דלא פתח כל אנון פתחין, ומכרין ואמרי בכל אנון רקיעין: דא איהו דורנא דמלכא דשדר פלוני, דא הוא דורנא בקיומא כדקא יאות. ומאן איהו, ברכה דאתיבו עליה אמן, דכל ברכה דאתיבו עליה אמן דא איהו בקיומא כדקא יאות".

פרוש הסלם:

כשעולות אלו הברכות מלמטה, אין פתח ופתח מלמעלה, ואין ממונה מלמעלה שאינו פותח כל אלו הפתחים, ומכרזים ואומרים בכל אלו הרקיעים: זו היא מתנה למלאך שפלוני שלח, זו היא מתנה במלואה כראוי. ומה היא ברכה במלואה? היא ברכה שענו עליה אמן. כי כל ברכה שענו עליה אמן זו היא ברכה במלואה כראוי.

בעל ה'סלם' י' בתשרי תשט"ז

בעל ה'סלם' זצ"ל

רבי יהודה ליב אשליג, בעל פרוש ה'סלם' על הזהר הקדוש, נולד בה' בתשרי תרמ"ה לאביו רבי שמחה בעיר לוקוב שבפולין. כבר מילדותו נכר בהתמדתו, חריפותו ועמק מחשבתו. בהגיעו לגיל תשע עשרה כבר הסמר לרבנות ושמם כפוסק ודן בורשה.

בצעירותו הסתופף בצל האדמו"ר רבי מאיר שלום מקאלושין, ולאחר פטירתו נסע לבנו רבי יהושע אשר מפוריסוב, שראה בו את רבו המבוק. את עקר תורת הקבלה למד מפי צדיק נסתר במשך כשלושה חודשים בלבד, עד לפטירתו של אותו צדיק, וכפי שתאר במכתב ששלח לדודו: "אומרי הקדוש הנוכח היה מתפרנס ממסחרים גדולים והיה מפרסם בכל העיר לסוחר נאמן, אבל בחכמת הקבלה לא הכיר בו שום בן אדם עד היום הזה, ולא נתן לי רשות לגלות שמו".

בשנת תרפ"ב, בהיותו בן שלושים ושש, עלה לארץ ישראל והתישב ברבע היהודי שבבעיר העתיקה. תחלה הסתיר עצמו, אך עד מהרה עמדו אנשי ירושלים על טיבו והחלו להתקבץ סביבו תלמידים. היה לומד עם תלמידיו בכל לילה מהשעה אחת אחר חצות ועד אור הבוקר. בהמשך עבר להתגורר בשכונת גבעת שאול בירושלים, ומשם בגבעת רקח בבני ברק ובתל אביב.

לאחר שחבר חברים שונים בחכמת הקבלה, החל לכתב את פרושו המקיף לספר הזהר, אותו קרא בשם 'הסלם'. ביום הכפאים תשט"ז, בהיותו בן ששים ותשע, השיב את נשמתו לבווראו בעודו בביתו שבתל אביב, והובא למנוחות בהר המנוחות בירושלים.